

Protocol dalla radunanza communal digl cumegn da Surses digls 26 da zarcladour 2023 (nr. 03-2023)

Li ed oura Sala Grava a Savognin, allas 20.00
Preschaints: 97 votantas e votants
Parsoura: Leo Thomann, mastral
Actuar: Beat Jenal, canzlist

1. Bavagnaint ed elecziun digls dombravouschs

Igl mastral benevainta las persungas preschaintas alla radunanza communal. Siva d'ena curta infurmaziun davart igl adiever digl lungatg e la practica da rediger e publitzier igl protocol dalla radunanza communal, constatescha igl mastral tgi la radunanza communal odierna seia neida convocada conform alla constituziun, uscheia tgi ella seia cumpetenta da decider.

Tractandas:

01. Bavegna ed elecziun digls dombravouschs
02. Rendachint 2022
03. Rendachint davart projects d'investiziun terminos igl 2022: infurmaziun
 - a) Project d'investiziun «sanaziun reservuar Sur»
 - b) Project d'investiziun «sanaziun reservuar Balandegn Salouf»
 - c) Project d'investiziun «sanaziun veia naziunala e passape Rona (etappa Mulegn)»
 - d) Project d'investiziun «pumptrack Savognin»
 - e) Project d'investiziun «sanaziun Veia Del a Salouf»
 - f) Project d'investiziun «Parc Ela Trek - hetta da Set»
04. Project d'investiziun «sanaziun provedimaint d'ava Pro digl Sot a Savognin»: dumonda per credit d'object da CHF 360'000.00
05. Lescha d'alps, pastgiras e prada digl cumegn da Surses
06. Revisiun parziala dalla lescha da votaziuns e d'elecziuns digl cumegn da Surses
07. Diversas infurmaziuns
08. Varia

Cunter la glista da tractandas na vignan fatgas nignas objecziuns, uscheia tgi chella vala scu approvada. Siva infurmescha igl mastral tgi la radunanza da chesta seira vigna registrada per far en'amprova da lascher translatar an futur la preschentaziun e discussiun davart igls affars digl rumantsch directmaintg an tudestg. La registraziun vigna naturalmaintg duvrada angal per igl test dalla qualitat dalla translaziun e vigna siva stidada. Cunter la registraziun dattigl nignas objecziuns dalla radunanza communal.

Scu dombravouschs vignan proponias ed eligias cun gronda pluralitad Adriano Dosch, Giorgio Signorell, Damian Dosch e Meni Collet.

2. Rendachint 2022

An sia curta introducziun daclera igl mastral tg'igl rendachint 2022 sa preschainta danovamaintg fitg positiv.

Igl manader dalla partiziun da finanzas preschainta igl rendachint 2022 ed infurmescha tgi igl chint da gudogn e sperdita sera cun en surple d'antradas da fr. 3'903'071.00. Chegl considerond e sot la resalva tgi la radunanza communal appovescha la proposta dalla suprastanza da

cuschiier 2 milliuns francs ainten la prefinanziaziun per la construcziun dalla nova tgesa da scola primara a Savognin.

Las investiziuns bruttas digl cumegn montan a total CHF 9'884'179.00 e las investiziuns nettas CHF 6'878'446.00.

La bilantscha sera sen tottas dus varts cun CHF 89'042'409.00. Igl meds liquids seian s'augmentos per CHF 22'929.00 e montan igls 31-12-2022 a CHF 5'350'305.00. Igl impegnz finanziarials a lung termin seian s'augmentos igl onn 2022 per CHF 388'000.00 ed identifitgeschan igls 31-12-2022 en effectiv da CHF 422'000.00, infurmescha igl manader dalla partiziun da finanzas.

Er las cefras-clav digl cumegn vignan preschantadas cun declarar la muntada e las consequenzas da chellas per igl cumegn.

Discussiun:

Dalla radunanza vignan fatgas nignas dumondas tar igl rendachint. Er igl parsoura dalla cumischung da gestiun Urs Guetg desista da piglier igl pled.

Resultat dalla votaziun:

Sen proposta dalla suprastanza e dalla cumischung da gestiun, e sa basond sen igl rapport digl post da revisiun extern, decida la radunanza communal

- cun 93 vuschs e sainza cuntervusch da metter 2 miu. francs ainten la prefinanziaziun (capital agen) per igl project "construcziun nova dalla tgesa da scola primara a Savognin";
- cun 96 vuschs e sainza cuntervusch d'approvar igl rendachint 2022, tgi cumpeglia la bilantscha, igl chint economic, igl chint d'investiziun, igl chint dalla circulaziun digls daners ed agiunta, scu preschanto. Igl madem mument vign er do discargia agls organs e collaboratouras e collaboratours responsabels.

3. Rendachints davart projects d'investiziun terminos 2022: infurmaziun

Igl mastral infurmescha davart igls singuls projects d'investiziun digl cumegn da Surses tgi èn nias terminos gl'onn passo.

a) Project d'investiziun «Sanaziun reservuar Sur»

La radunanza da cumegn digls 14-12-2020 ò approvo en credit brut da CHF 1'340'000.00 (incl. TPV) per la sanaziun digl reservuar a Sur.

Igl costs totals montan tenor igl chint final a CHF 843'088.00. Igl credit approvo è nia sotpasso per radond 37.1 % resp. CHF 496'912.00. Igl project ò er gia previa da construeir e sanar las tschaffadas d'ava cun tgombas d'ava. Argumentaziun: essend tg'igl Uffezi per la nateira ed igl ambiaint GR ò pretandia per chella labour en concept, ins ò stuaia suspender las lavours. Ellas vignan realisadas pi tard, an connex cun igl nov project d'investiziun "equipaziun Alp Flex". Igl costs d'investiziun per las lavours tgi èn neidas exequeidas effectivamaintg èn stos radond CHF 180'000.00 pi bass tgi budgeto.

b) Project d'investiziun «Sanaziun reservuar Balandegn Salouf»

Per la sanaziun digl reservuar Balandegn Salouf ò la radunanza communal digls 07-12-2021 approvo en credit brut da CHF 280'000.00 (incl. TPV).

Igl costs totals montan tenor igl chint final a CHF 336'847.00. Igl credit approvo è nia surpasso per 20.3 % resp. CHF 56'847.00. Argumentaziun: cun reelaborar igl project è nia constatato tgi dus tschaffadas da funtanga on stuaia neir sanadas supplementarmaintg, chegl tgi era betg previa.

c) Project d'investiziun «Sanaziun veia naziunala e passape Rona (etappa Mulegn)»

Per la sanaziun dalla veia naziunala e digl passape ò la radunanza communal digls 07-12-2021 approvo en credit brut da CHF 290'000.00 (incl. TPV).

Igl costs totals montan tenor chint final a CHF 219'248.00. Igl credit lubia è nia sotpasso per radond 24.4% resp. CHF 70'752.00. Argumentaziun: ins ò savia star sot igls costs previas cun optimar igl project an divers puncts.

d) Project d'investiziun «Pumptrack Savognin»

Per construeir igl pumptrack a Savognin ò la radunanza communal digls 10-05-2021 approvo en credit brut da CHF 350'000.00 (incl. TPV).

Igl project «Pumptrack Savognin» ò savia neir realiso tenor igl messadi digls 10-05-2021. Ultra digl project preschento aint igl messadi digls 10-05-2021 è neida construeida ena sosta per proteger cunter l'ora (suglegl, plievgia, vent). L'Uniun pumptrack Surses ò surpiglia la gronda part da chels costs ed ò er presto atgnas prestaziuns considerablas.

Igls costs totals bruts montan tenor igl chint final a CHF 361'345.00. Igl credit lubia è nia surpasso per 3.2 % resp. CHF 11'345.00.

e) Project d'investiziun «Sanaziun Veia Del a Salouf»

Per la sanaziun dalla Veia Del a Salouf ò la radunanza communal digls 07-12-2021 approvo en credit brut da CHF 653'000.00 (incl. TPV).

Igls costs totals montan tenor igl chint final a CHF 625'623.00. Igl credit lubia è nia sotpasso per radond 4.2 % resp. CHF 27'377.00.

f) Project d'investiziun «Parc Ela Trek - hetta da Set»

Per igl project «Parc Ela Trek - hetta da Set» ò la radunanza communal digls 30-08-2021 approvo en credit brut da CHF 760'000.00 (incl. TPV).

Igls costs totals montan tenor igl chint final a CHF 856'616.00. Igl credit lubia è nia surpasso per radond 12.7 % resp. CHF 96'616.00. Argumentaziun: igl surpassamaint digls costs vign attribuia per part alla carascheia e per part a pitschnas adattaziuns digl project.

Davart igl rendachint digls singuls projects dovrigl nigla votaziun, i sa tracta angal dad infurmaziuns per las votantas ed igls votants, daclera igl mastral.

Dalla pussebladad da far dumondas vign betg fatg adiever.

4. Project d'investiziun «Sanaziun provedimaint d'ava Pro digl Sot a Savognin»: dumonda per credit d'object da CHF 360'000.00

Igl mastral infurmescha tg'igls indrezs dalla funtanga a Pro digl Sot 1 e 2 cun la gronda quantad d'ava furman ena part impurtanta digl provedimaint d'ava a Savognin. Igl zarcladour 2022 seian chels indrezs nias inspectos e controllos digl Uffezi cantunal per la siertad da victualias e per la sanadad d'animals digl Grischun. Ord vista dalla construcziun e dalla higiena seiigl necessari da sanar enqual indrez. Chegl pertotga surtot las tgombras d'ava Pro digl Sot 1 e 2 scu er la tgombra d'ava collectoura Pro digl Sot ed igl tumbign per redutgier la pressiun Pro digl Sot 1.

Per adampleir allas preteisas da qualidad digl Uffezi cantunal per la siertad da victualias e per la sanadad d'animals seiigl previa da realisar las suandontas lavours:

- realisar diversas lavours ve dallas tgombras d'ava Pro digl Sot 1 e 2 tenor igl rapport d'inspecziun digl Uffezi cantunal per la siertad da victualias e per la sanadad d'animals, vot deir isolar igls implants e ramplazzar igls viertgels. Allontanar plantas e tgaglias aint igl sector dalla funtanga e digl conduct d'affluenza;
- metter ord funcziun la tgombra d'ava collectoura existenta Pro digl Sot e metter dus novas lengias anfignen tar igl tumbign per redutgier la pressiun Pro digl Sot 1;
- metter ord funcziun igl tumbign per redutgier la pressiun Pro digl Sot 1 existent e construeir ena nova tgombra d'ava collectoura agl sies li, tgi sa catta er ordvart igl lavinal;
- spazzar igl tumbign da ventilaziun Pro digl Sot 5 e construeir en nov tumbign ordvart igl corp da veias;

Cun las maseiras planisadas possan neir adampleidas las preteisas da qualidad digl Uffezi cantunal per la siertad da victualias e per la sanadad d'animals. Igls costs d'investiziun montan tenor preventiv da +/- 10% a radond CHF 360'000.00.

Discussiun:

Dalla pussebladad da far dumondas vign betg fatg adiever.

Resultat dalla votaziun:

Sen proposta dalla suprastanza decida la radunanza communal cun 95 vuschs e sainza cuntervusch d'approvar igl credit d'object da CHF 360'000.00 per sanar igl provedimaint d'ava Pro digl Sot a Savognin. La suprastanza communal vign a madem taimp incumbensada cun l'execuziun.

5. Lescha d'alps, pastgiras e prada digl cumegn da Surses

Igl affar vign preschento dad Irene Kolb, suprastanta responsabla per l'agricultura. Ella infurmescha tgi aint igl contract da fusiun seia fixo tg'igl cumegn fusiuno vegia d'unifitgier schi spert scu pussebel la sia legislaziun. Anfignen tar l'antrada an vigour correspondentia applitgescha la suprastanza communal cun dretg transitoric las leschas tgi seian anc an vigour per igl territori digls anteriours cumegns.

Ena gronda part dalla legislaziun seia neida unifitgeida aint igl frataimp. La lescha d'alps, pastgiras e prada (lescha da prada) digl cumegn da Surses seia neida elaborada gio igl 2018/19 e sottamessa alla radunanza communal digls 27 da matg 2019 per l'approvaziun. Cunchegl tgi seian neidas fatgas bleras dumondas e propostas da modificaziun, vegia la radunanza communal ranviia la fegn finala la lescha alla suprastanza communal cun l'incumbensa da reelaborar igl sboz dalla lescha.

Siva tgi la suprastanza communal vegia gia fatg la repassada pretandeida dalla lescha da prada seia igl sboz da chella lescha nia preschento igl aton passo a caschung d'ena occurrenza d'infurmaziun cun represchentantas e represchentants dall'agricultura ed ulteriouras persungas interessadas. Sessour seia nia do la pussebladad agls participants ed allas participantas da piglier posiziun tar igl sboz e d'inoltrar giaveischs e propostas. Ainfer igl termin da consultaziun concedia seian neidas inoltradas varsaquantas posiziuns, infurmescha suprastanta Irene Kolb. Chellas seian neidas tractadas dalla suprastanza e neidas risguardadas per part aint igl sboz final dalla lescha da prada. Scu chegl tgi ella accentuescha, corresponda igl sboz preschaint ad ena proposta da cumpromiss tranter igls divers interess dall'agricultura, digl turissem e dalla tgatscha e vigna ossa sottamess alla radunanza communal per l'approvaziun.

Discussiun:

A caschung dalla discussiun vignan fatgas diversas propostas:

Proposta 1

Art. 6 alinea 2 duess neir mido scu suonda:

".... Chegl vala digl 1. da matg anfignen igls **31 d'otgover** per tot las surfatschas tgi vignan duvradas per l'agricultura."

Votaziun davart la proposta da midar igl art. 6 alinea 2:

- La proposta proponeida dalla suprastanza survign 36 vuschs.
- La proposta digl votant survign 58 vuschs e vala cotras scu acceptada.

Proposta 2

Art. 8 alinea 4 duess neir mido conform agl senn scu suonda:

- Las seivs da giatter dastgan neir messas se max. 5 deis avant l'utilisaziun e ston neir allontanadas max. 5 deis siva l'utilisaziun.
- Seivs da cardungs dastgan neir messas se max. 10 deis avant l'utilisaziun e ston neir allontanadas max. 10 deis siva l'utilisaziun.
- Sen pastgiras d'alp ins stò allontanar u metter a tera las seivs da fildarom igl aton e seivs da cardungs on da neir allontanadas igl aton.

En oter votant sustigna chella proposta cun argumentar tgi nous seian ainten ena regiun turistica cun viandaders e bikers ed er ord vista dalla protecziun digls animals seiigl tenor el impurtant d'acceptar la proposta.

Votaziun davart la proposta da midar igl art. 8 alinea 4:

- La proposta proponeida dalla suprastanza survign 61 vuschs.

- La proposta digl votant survign 19 vouchs, e vala cotras scu negada. I vala damai la proposta dalla suprastanza.

Proposta 3

Art. 8 alinea 4 duess neir preciso scu suonda:

- OTRAS seivs mobilas scu p.ex. reits (seivs) da pastgira dastgan neir messas se **3 deis avant l'utilisaziun** e ston neir allontanadas **3 deis** siva l'utilisaziun.

Votaziun davart la proposta da precisar igl art. 8 alinea 4:

- La proposta proponeida dalla suprastanza survign 54 vouchs.
- La proposta digl votant survign 31 vouchs, e vala cotras scu negada. I vala damai la proposta dalla suprastanza.

Proposta 4

Art. 13 alinea 1 cefra 1 e 2 duess neir mido conform agl senn scu suonda:

¹ Travagls purils cun li da menaschi ainten la vischnanca, noua tgi l'alp u la pastgira respectiva sa catta. Agls possessours d'animals tgi pavlan lour animals durant igl anvien per gronda part cun pavel digl agen travagl vign do preferentscha.

² Travagls purils cun li da menaschi aint igl cumegn da Surses. Agls possessours d'animals tgi pavlan lour animals durant igl anvien per gronda part cun pavel digl agen travagl vign do preferentscha.

Votaziun davart la proposta da midar igl art. 13 alinea 1 cefra 1 e 2:

- La proposta proponeida dalla suprastanza survign 52 vouchs.
- La proposta digl votant survign 17 vouchs, e vala cotras scu negada. I vala damai la proposta dalla suprastanza.

Proposta 5

Art. 11 alinea 2 duess la davosa construcziun neir ramplazzada conform agl senn scu suonda: Sainza disdetga digl contract da fit ainfer igl termin stipulo vign chel prolongo tenor igl dretg surordino.

Votaziun davart la proposta da midar igl art. 11 alinea 2:

- La proposta proponeida dalla suprastanza survign 8 vouchs.
- La proposta digl votant survign 85 vouchs, e vala cotras scu acceptada.

Resultat dalla votaziun:

Sen proposta dalla suprastanza e risguardond las propostas acceptadas tgi èn neidas fatgas a caschung dalla discussiun, decida la radunanza communal cun 81 cunter 7 vouchs d'approvar la lescha d'alps, pastgiras e prada digl cumegn da Surses e da la metter an vigour per data digl conclus.

6. Revisiun parziala dalla lescha da votaziuns e d'elecziuns digl cumegn da Surses

Igl mastral infurmescha tgi l'experientscha digls davos onns vegia musso tgi stettan pigl solit angal exact tantas candidatas e tants candidats an elecziun scu chegl tgi seia d'occupar posts, surtot tar elecziuns complementaras e tar sagonds scrutinis. Per economisar la procedura dallas elecziuns vegia la suprastanza decida d'introduer per tscherchs cass «l'elecziun taciturna». D'ena elecziun taciturna vigna ruschano schi l'elecziun antras igl pievel vegia betg li e la(s) persunga(s) tgi candidescha(n) vala(n) scu eligeida(s) antras la declaraziun uffiziala. En'elecziun taciturna seia pussebla an chels cass noua tgi madem bleras u pi pacas persungas stettan an elecziun per igl(s) uffezi(s) tgi seian d'occupar, daclera igl mastral. Per pudeir introduer en artetgel correpondent ainten la lescha da votaziuns e d'elecziuns digl cumegn da Surses dovrigl ena revisiun parziala. A chella caschung ins vegia er decida da far diversas adattaziuns e precisaziuns da nateira formala.

Tenor proposta dalla suprastanza duess en'elecziun taciturna neir applitgeida angal per sagonds scrutinis e per elecziuns complementaras e chegl per tot las elecziuns tgi on da neir fatgas tenor la constituiun agl cumegn d'urna, cun excepziun tar l'elecziun digl mastral e digls commembers dalla suprastanza communal, precisescha igl mastral.

Per introduceir l'elecziun taciturna seiigl previa d'integrar da nov igl artetgel 13bis ainten la lescha da votaziuns e d'elecziuns digl cumegn, cun igl cuntign sequent:

“Art. 13bis Elecziun taciturna

¹ *Cun excepziun digl mastral e digls ulteriours commembers dalla suprastanza communal è pussebla en'elecziun taciturna per tot las elecziuns tgi on da neir fatgas tenor la constituziun agl cumegn d'urna.*

² *Ella vign applitgeida tar*

- 1. sagonds scrutinis e tar*
- 2. elecziuns complementaras*

³ *En'elecziun taciturna vign reuscheida, schi*

- 1. igl domber digls candidats proponias valevlamaintg surmonta betg igl domber digls posts tgi èn da surdar ed*
- 2. i dat nignas raschungs d'exclusiun tenor art. 14 dalla constituziun communal tranter singuls candidats proponias per elecziuns tgi on li igl madem mument per la madema autoritad u tranter en candidat proponia ed ena persunga tgi è gio an uffezi.*

⁴ *Èn tenor alineia 3 cefra 1 proponias pi pacis candidats, tgi chegl tg'èn da surdar posts, ò li sessour en sagond scrutini liber. Eligia è alloura, tgi tgi obtigna las ples vouschs.*

⁵ *La canzleia communal decida immediatamaintg davart la reuscheida dall'elecziun taciturna e publicgescha la decisiun aint igl organ da publicaziun digl cumegn.”*

Cun l'elecziun taciturna possan tot igls participos resp. tot las participadas (persungas tgi candideschon, parteidas ed uffezis) spargner blers costs e bleras energieas, daclera igl mastral. Ultra da chegl geida chel instrumaint er a cumbatter la lassezza da votar cun evitar scrutinis nunnecessaris per elecziuns incontestadas. Tenor l'infurmaziun digl Uffezis da cumegns digl cantun Grischun canoschan surtot cumegns aint igl sid digl Grischun l'elecziun taciturna, uscheia p.ex. Roveredo e San Vittore. Siva da curt vegia er igl cumegn da San Murezzan introduia chel instrumaint.

Discussiun:

Alla dumonda da tgapientscha d'en votant davart igl cuntign d'art. 13 al. 5 so igl mastral rasponder per cuntantientscha digl interrogatour.

Oters votums vignan betg fatgs.

Resultat dalla votaziun:

Sen proposta dalla suprastanza decida la radunanza communal cun 77 cunter 8 vouschs d'approvar la revisiun parziala dalla lescha da votaziuns e d'elecziuns digl cumegn da Surses e da la metter an vigour per data digl conclus.

7. Diversas infurmaziuns

Igl mastral infurmescha

- davart las elecziuns ordinarias igls 20 d'avost cun menziunar las persungas tgi on decida da betg ple sa metter a disposiziun per en'ulterioura perioda d'uffezi.
 - davart igls termins dallas radunanzas communalas ed igls cumegns d'urna digl cumegn da Surses.
 - tgi igl Punt Mulegn a Parsonz vigna davert temporarmaintg agl traffic a parteir da dalunga anfignen ils 3 da fanadour e puspe davent digls 17 da fanadour anfignen igls 7 d'avost. L'avertura uffiziala seia planisada igls 21 d'avost 2023.
-

8. Varia

- Fabio Luzio inoltrescha an nom dalla PLD Surses ena moziun cun l'incumbensa d'evaluar la pussebladad da manar tras las votaziuns alla radunanza communal an moda electronica e betg ple cun cedels da votar. Cun en sistem electronic fiss garanteida la discreziun, las votaziuns gessan pi spert e forsa dessigl cotras er duple persungas cun dretg da votar tgi faschessan part allas radunanzas communalas. Chella moziun vign acceptada dalla radunanza communal cun 74 cunter 5 vuschs.
- Fabio Luzio, deuto digl Surses e commember dalla cumischung per catter en mastral resp. ena mastrala pigl cumegn da Surses, infurmescha tg'ins vegia catto candidats per igls uffezis suandonts tgi on da neir occupos da nov per la proxima perioda d'uffezi:
 - Cumischung da gestiun: cò ins vegia catto nign candidat/a per igl post liber dad Urs Guetg. Igl oters dus commembers d'anfignen ossa, Armano Janett e Lothar Künzli sa mettan puspe a disposiziun per en'ulterioura perioda d'uffezi.
 - Cunsegl da scola: las commembras actulas Anina Janett e Gianna Sonder sa mettan puspe a disposiziun per en'ulterioura perioda d'uffezi. Pigls dus commembers tgi on demissiuno ins vegia catto Aaron Wasescha ed Ursus Sonder.
 - Suprastanza communal: An elecziun per la nova perioda d'uffezi stettan igls posts dad Adrian Ballat e Giancarlo Torriani. Adrian Ballat vigna a sa metter puspe a disposiziun per en'ulterioura perioda d'uffezi. Pinavant ins vegia catto Gregor Vellacher e Thomas Metzler scu candidats novs.
 - Presidi communal: per igl uffezi da mastral/a ins vegia catto Daniel Wasescha da Savongin. Pigl mument stetta el anc a Coira, vigna pero a piglier las scritgiras an Surses.

El precisascha tgi la glista da candidats e candidatas seia betg cumpletta e tgi la cumischung na detta er betg giu ena proposta d'elecziun. Igl termin d'inoltrar propostas d'elecziun spirescha pir igls 20 da fanadour 2023.

Oters votums vignan betg fatgs.

Igl mastral sera la radunanza communal allas 22.30 cun angratzger per la participaziun e giaveischa a tots en bung arrivo a tgesa.

Tinizong, igls

Igl mastral:

Igl actuar:

Leo Thomann

Beat Jenal